

u 19. stoljeću te koja je bila njihova ciljana publika, odnosno za koju su kazališnu scenu ovi libreti tiskani. U radu se također daje pregled autora koji su obrađivali ovu zbirku libreta, najveću u Hrvatskoj.

Modernitet i tradicija u novijoj dubrovačkoj arhitekturi (305-338), rad Sandre Uskoković, analizira najznačajnija djela dubrovačke arhitekture 20. stoljeća. Autorica također obrađuje odnos modernog i starog te kako je ta simbioza utjecala na povijesni razvoj društva i kulture. Uključujući u rad brojne primjere dubrovačkih vila, popraćene slikovnim prikazima istih, autorica dokazuje kako je u praksi djelovalo to spajanje tradicije i moderniteta u arhitekturi.

Rad Patricije Veramente pod naslovom *Grobnica obitelji Federika Glavića na Boninovu* (339-363) daje opis jedne od grobnica koje se nalaze na dubrovačkom groblju. Autorica također daje pregled kulturno povijesnog razvoja groblja na Boninovu, kao i to što je potaklo Frederika Glavića da podigne tako velebnu grobnicu za svoju kćerku. Rad daje i stilsku analizu monumentalnog umjetničkog djela kakvog predstavlja grobnica obitelji Glavić.

Maja Šunjić donosi rad pod nazivom *Prirodno kretanje stanovništva Komina na kraju 18. i u prvoj polovici 19. stoljeća* (365-384), u kojem se analizira prirodno kretanje stanovništva s područja u delti Neretve. Koristeći se podacima dobivenim iz matičnih knjiga rođenih, vjenčanih i umrlih, kao i knjiga stanja duša župe Komina-Rogotin, autorica iznosi podatke o vjenčanjima i brakovima, porodima, djeci te umrlima na ovim prostorima.

Radom Lovorke Čoralić i Maje Katušić naslovljenom *Peraštanin Tripun Štukanović († 1769.) – pukovnik mletačkih oltramarina* (385-410) završava izlaganje izvornih znanstvenih članaka u ovom broju zbornika. Autorice ovog rada proučavaju život i vojnu karijeru bokeljskog časnika Tripuna Štukanovića, koji je djelovao u mletačkoj službi kao pukovnik oltramarinskih postrojbi u 18. stoljeću, na temelju izvora pronađenih u zadarskom, kotorskom i mletačkom arhivu. Kao priloge radu autorice prilažu i genealoško stablo obitelji Štukanović, popis vojnika koji su služili pod vodstvom Tripuna Štukanovića te njegovu oporuku.

Anali Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku u ovom broju donose *In memoriam Šimi Spaventi* (1925-2012) (411-415) te završavaju s brojnim radovima iz kategorije recenzija i prikaza (417-441).

Kosana Jovanović

Problemi sjevernog Jadrana Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU u Rijeci i Područne jedinice u Puli, sv. 11, Zagreb – Rijeka 2011., 204 str.

Godine 2011. iz tiska je izašao jedanaesti svezak časopisa *Problemi sjevernog Jadrana* u izdanju Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti – Zavoda za povijesne i društvene znanosti u Rijeci i Područne jedinice u Puli. Publikaciju su uredili Miroslav Bertoša, kao glavni i odgovorni urednik, te Lujo Margetić, Tomislav Raukar i Petar Strčić. Ovaj broj sadržava šest radova i dvanaest prikaza.

Prvi dio časopisa započinje radom Nine Spicijarić Paškvan *Prilog biografiji Gábora de Bellusa Barossa (Pružina, 1848.-Budimpešta, 1892.)* (7-19) u kojem je autorica izdvojila opise dijelova života istaknutog mađarskog političara, koji je studij prava završio na Sveučilištu u Pešti. U svojstvu ministra bio je jedan od najistaknutijih političara Dvojne Monarhije te inicijator moderne ugarske trgovine i prometa. Zbog njegove djelatnosti, energičnosti, nesebičnosti i odvažnosti na području željeznice nazvali su ga *Željeznim ministrom (Vasminsztter)*. Baross je zakonskom odredbom primorao državnu željeznicu da kao službeni jezik umjesto njemačkog prihvati mađarski, a njime su se morali služiti i svi željeznički službenici. Na kraju rada autorica zaključuje kako cilj ovoga članka nije bio govoriti o Barossevu odnosu prema tadašnjoj Rijeci i Banskoj te ostaloj Hrvatskoj, već na hrvatskom jeziku dati više podataka o njegovu životu i djelovanju.

U članku *Osnivanje grčko-pravoslavne parohije sv. Spiridona u Peroju 1784. (Prilog promišljanju povijesti pravoslavlja u Istri)* (21-36) Alojz Štoković istaknuo je da kad nema primarnih povijesnih izvora, uspješno mogu pripomoći i sekundarni, a to se pravilo može primijeniti i kod osnivanja neke crkvene institucije. Kao najpouzdanije izvore Štoković smatra matične knjige. Napominje kako se njima s velikom sigurnošću može dokazati kako je neka crkvena zajednica nekoć postojala te da je zakonito djelovala. Autor župu sv. Spiridona u Peroju smatra upravo takvim primjerom. No, dodaje da se neke ustrojbene i djelatne aktivnosti u mnogočemu razlikuju od ostalih na istarskom poluotoku jer se radi o župi koja okuplja vjernike grčkoistočnog obreda.

Nekadašnja Rijeka i Riječani s osvrtom na Korespondenciju Rački – Strossmayer (39-70) naslov je rada Maje Polić. U članku autorica se dotakla burnih političkih trenutka u Rijeci do Hrvatsko-ugarske nagodbe i formalnopravnog ulaska tadašnjeg grada u interesnu sferu Pešte (1868. godine). Pogled na Rijeku u sredini i drugoj polovici 19. stoljeća pokazala je kroz prepisku dvojice hrvatskih velikana, Franje Račkog i Josipa Jurja Strossmayera., objavljenu u opsežnom četveroknjižnom djelu koje je objavio Ferdo Šišić. Riječ je, smatra Polić, o kapitalnim vrelima za povijest Hrvatske, ali i ostale Europe. U korespondenciji Rački-Strossmayer mogu se iščitati ocjene brojnih događaja, djelovanja niza ličnosti, manje poznatih zbivanja i ljudi, te o pojedincima koji su obilježili riječku svakodnevicu 19. stoljeća. Na kraju autorica zaključuje da su Rački i Strossmayer ipak bili i "obični" ljudi.

U članku *Problem tuberkuloze u istarskim novinama u razdoblju 1919.-1940. godine* (73-93) Milan Radošević bavi se prikazom i kritičkom analizom članaka istarskih međuratnih tiskanih medija, osobito tada dominantnih listova *L'Azione* i *L'Istria agricola*. Autor je istaknuo kako je tuberkuloza, osim demografskih, Istri donosila i ekonomske probleme zbog velikog broja oboljelih i nedostatka financijskih sredstava općinskih vlasti da plate hospitalizaciju svojih mještana. Autor zaključuje da su istarske novine u međuraću vrijedan izvor podataka o tuberkulozi te pružaju i dalje mogućnosti usporedbe iste bolesti u drugim tadašnjim provincijama Kraljevine Italije, ali i ostalim hrvatskim i slovenskim susjednim krajevima u okviru Kraljevine SHS/Jugoslavije.

Hana Lencović je u radu *Pregled na revolucionarnu spomeničku baštinu* (95-108) napomenula kako su se u posljednjih dvadesetak godina u Hrvatskoj dogodile brojne socijalne, političke i gospodarske, ali i idejne, kulturne i umjetničke promjene. Također, istaknula je da je ideološki dogmatskim i neslobodnim proglašena većina onoga što je pripadalo ranijem socijalističkom režimu, državnom sustemu i društvenom sustavu. Kao jedan od podsjetnika na to minulo vrijeme je, smatra autorica, upravo spomenička baština koja u Hrvatskoj nije potpuno prihvaćala dogmatske napatke socijalnog realizma, već se slobodno razvijala prateći svjetsko kulturno bilo. Na kraju, autorica je istaknula kako je raniji sustav završio s neuspjehom i svojim raspadom, ali je u sebe ipak utkao i dio iskrenih ideala i namjera.

Sandi Blagonić u radu *Istrijani vs. Istrani: dihotomizacija nominalnih i virtualnih identiteta u procesu političke mobilizacije periferije* (111-136) prati političku preradu ponajprije regionalnog identiteta u devedesetim godinama 20. stoljeća u Istri. Autor je istaknuo kako pojam *Istrijan*, kao i pojam *Istranin*, ranije politički neutralan, ulaskom u politički diskurs mijenja značenje. Nominalni se identitet Istrijan virtualno razdvaja od Istranina. Također, Blagonić je naglasio kako je u to vrijeme uočljiva monopolizacija pojma *Istrijan* zajedno s mrežom pojmova poput *convivenze* (suživota), tolerancije koju predvodi Istarski demokratski sabor (IDS).

U drugoj cjelini posvećenoj prikazima, osvrtima i bilješkama valja istaknuti tekstove Mirjane Crnić *Glagoljica – osebujna odrednica hrvatskog kulturnog kruga i nacionalnog identiteta* o knjižici akademkinje Anice Nazor *Knjiga o hrvatskoj glagoljici, "Ja slovo znajući govorim"*, prikaz knjige *Fantastična bića Istra i Kvarnera* Borisa Perića i Tomislava Pletenaca, koji je pripremila Hana Lencović te izvještaj i prikaz knjige sa znanstvenog skupa u Rimu *Il villaggio Giuliano-Dalmata do roma* (1947-2003) – *cronaca e storia di uomini e fatti* Nine Spicijarić Paškvan.

Željko Cetina